

6. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання : [монографія] / Ю. В. Триус. – Черкаси : Брама-Україна, 2005. – 400 с.

УДК 378.016:78

Жанна Карташова

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧИЙ НАПРЯМ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ

Карташова Ж. Ю. Організаційно-підготовчий напрям інструментально-виконавської підготовки студентів-музикантів.

У статті розкрито зміст організаційно-підготовчого напрямку інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики. Розглянуто особливості змісту формульованого експерименту, що відображені в системі цілеспрямованих педагогічних впливів, які стали комплексом заходів, спрямованих на інтеграцію процесу формування музично-виконавських знань, умінь та навичок, досягнення вищого рівня даних знань, умінь та навичок у студентів. Основними завданнями цього етапу було визначено: формування готовності студентів до творчої самореалізації шляхом розв'язання виконавських завдань у їх взаємозв'язку; спрямування індивідуальних планів студентів з основного музичного інструмента, концертмейстерського класу, ансамблевої гри на застосування комплексних взаємозв'язків між зазначеними дисциплінами; активізація творчо-пошукової ініціативи студентів у процесі вивчення спеціальних навчальних курсів; планування самостійної роботи студентів та контроль за оперуванням знаннями, вміннями і навичками музично-виконавської діяльності.

Ключові слова: інструментально-виконавська підготовка, педагогічний експеримент, організаційно-підготовчий етап, інтеграція знань, майбутній учитель музики.

Карташова Ж. Ю. Организационно-подготовительное направление инструментально-исполнительской подготовки студентов-музыкантов.

Статья раскрывает организационно-подготовительное направление инструментально-исполнительской подготовки будущих учителей музыки. Рассмотрены особенности содержания формирующего эксперимента, отразившиеся в системе целенаправленных педагогических воздействий, которые выступили как комплекс мероприятий, направленных на интеграцию процесса формирования музыкально-исполнительских знаний, умений и навыков, достижения высокого уровня данных знаний, умений и навыков у студентов. Основными задачами этого этапа выступали: формирование готовности студентов к творческой самореализации путем решения исполнительных задач в их взаимосвязи; направление индивидуальных планов студентов по основному музыкальному инструменту, концертмейстерскому классу, ансамблевой игры на применение комплексных взаимосвязей между данными дисциплинами; активизация творческой поисковой инициативы студентов в процессе изучения специальных учебных курсов; планирование самостоятельной работы студентов и контроль за оперированием знаниями, умениями и навыками музыкально-исполнительской деятельности.

Ключевые слова: инструментально-исполнительская подготовка, педагогический эксперимент, организационно-подготовительный этап, интеграция знаний, будущий учитель музыки.

Kartashova Zh. Yu. Organizational and preparatory direction of instrumental and performance training of students musicians.

The article deals with organizational and preparatory direction of instrumental performance training of future teachers of music. The content features of the forming experiment, reflected in the system of targeted pedagogical influences are considered. They acted as a set of measures aimed at integration of the formation process of musical and performance knowledge and skills, achievement of high standard of knowledge and skills among the students. The main tasks of this phase were: formation of students readiness for creative self-realization by a solution of performance tasks in their interrelation; the direction of students' individual plans in the main musical instrument, accompanist class, ensemble playing to application of complex interrelations between these disciplines; activation of students' creative search initiative in the process of studying of special training courses; planning of students' independent work and monitoring of knowledge and skills of musical and performance activities.

Key words: instrumental and performance education, pedagogical experiment, organizational and preparatory phase, the integration of knowledge, future teacher of music.

Організаційно-підготовчий напрям інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики був спрямований на процес їхнього самореалізації у практичній діяльності. На цьому етапі ми використовували як репродуктивні, так і продуктивні методи навчання, взаємодія яких створювала плідне підґрунтя для виявів творчої індивідуальності студентів. У ході формуального експерименту використовувалися такі методи і прийоми навчання: вербальні (розповідь, пояснення, коментар, бесіда, колективне обговорення, роз'яснення, закономірностей музичного мистецтва); практичні (інструментальний показ, навчальні ігри, виконання музичного колажу, технічні вправи, демонстрування практичних шляхів виконання завдання та їх послідовностей за допомогою елементів музичної імпровізації); наочні (аудіовізуальні, відео візуальні, репродуктивні – демонстрація прийомів художньої, виконавської діяльності); опорно-ілюстративні (здійснення самостійних пошуків можливостей інтерпретації музичних творів); евристичні (відкриття варіативних можливостей тлумачення нотного тексту, створення образних характеристик головних тем музичного твору); проблемно-пошукові (організація диспутів, дискусій, виконання творчих завдань).

Експериментальною програмою передбачалося застосування комплексу методик щодо видів музично-виконавської діяльності, що дозволило простежити динаміку художньо-естетичного розвитку студентів, спроектувати шляхи й педагогічні засоби подальшого удосконалення процесу формування музично-виконавських знань, умінь та навичок. Музично-виконавська підготовка студентів забезпечувалася такими формами навчання, як колективні (навчальні заняття, лекції), групові (семінарські та практичні заняття) та індивідуальні (самостійна робота студентів, домашні завдання, музично-виконавська практика).

У ході експериментального дослідження використано методи інтеграції музично-виконавської діяльності. Вони склали необхідність використання теоретичних знань з виконавської підготовки, історії, теорії та практики інструментального виконавства та методики навчання гри на музичному інструменті для розвитку виконавської майстерності: розвиток музично-виконавської уяви і фантазії, емоційно-образне виконання музичних творів; розвиток здібності до емоційного перевтілення в процесі роботи над різнохарактерними музичними творами, розвиток образно-логічних, емоційно-чуттєвих

здібностей; оволодіння навичками виконавської майстерності й засобами творчої інтерпретації; оволодіння психотехнікою, тобто емоційністю, увагою, спілкуванням, увагою та іншими елементами виконавської майстерності.

До основних методів опанування музичного твору належать: метод пізнання від загального до конкретного, від осягнення художньо-образного змісту твору, пізнання загальної музичної форми, загального оволодіння нотним текстом – до усвідомлення художньої значимості кожного музичного та формоутворювального елемента, якісного відтворення кожної ноти; метод вибіркового опрацювання нотного тексту, який використовують на всіх етапах вивчення музичного твору. Такий метод передбачає визначення окремих уривків твору, що становлять певну складність для виконання й вимагають тривалого вивчення. Залежно від конкретного фрагменту твору визначають методики, прийоми і способи освоєння складних місць нотного тексту. Визначення цих фрагментів пов'язано з рівнем виконавських умінь і навичок кожного студента, що дозволяє створити комфортне рефлексивне середовище. Створення рефлексивного середовища дозволяє співвіднести навчально-професійну діяльність із реальною фаховою практикою, що передбачає спеціально організовану процедуру рефлексування професіоналізму задля «перенесення» набутого досвіду за межі навчального процесу. Обговорення проблеми у рефлексивному середовищі надає можливість взаємного доповнення та розвитку думок всіх учасників [2, с. 289].

У дослідженні розроблено інтегровану програму музично-виконавських дисциплін, що є базою для подальшого вивчення інших фахових дисциплін. На основі аналізу навчальних програм із фахових дисциплін з'ясовано спільні питання, визначено функціональний аспект інтегрованого навчання, обґрунтовано основні навчально-виховні завдання кожного змістового модуля курсів. Отже, під час навчання майбутні учителі музики повинні оволодіти певним комплексом умінь: вільно використовувати інструмент у різних видах діяльності, тобто виразно і професійно виконувати музичні твори світової фортепіанної літератури та їх фрагменти з урахуванням вікових особливостей сприймання шкільної аудиторії; добирати необхідні музичні приклади для проведення уроків, бесід, дискусій з проблем мистецтва, лекцій-концертів; перекладати для фортепіано фрагменти симфонічної, оперної і балетної музики, а в разі потреби робити полегшені переклади фортепіанної фактури; застосовувати на практиці досягнення передової фортепіанної методики з урахуванням сучасних освітніх вимог.

У розгляді специфіки спільної музично-виконавської діяльності вважаємо за доцільне визначити такі її суттєві особливості: наявність єдиної мети діяльності та спільної мотивації; часова і просторова співприсутність учасників ансамблю, що уможливлює безпосередній контакт між ними, який виражається в комунікації, перцепції та інтеракції; рольовий рухомий статус партнерів під час планування, контролю, корекції та координації індивідуальних та спільних дій; розподіл єдиного процесу спільної музично-виконавської діяльності між учасниками ансамблю, що зумовлений характером мети, засобами та умовами її досягнення, складом та рівнем кваліфікації виконавців; налагодження міжособистісних стосунків між виконавцями, які здійснюють спільну музичну діяльність.

Розбудовуючи власну систему завдань за допомогою синтезатора, ми брали до уваги таке: доцільна організація ситуації формування інтелектуальних здібностей, яка б забезпечувала реалізацію функцій режисера вчителем музики безпосередньо у практичній діяльності (І. Зязюн); формування ставлення студента до самостійної роботи з творення оригінальних дидактичних матеріалів за допомогою спеціальних вправ на основі впровадження художнього принципу монтажу, що сприяє особистісному усвідомленню

дидактичного матеріалу, скерованого на професійну діяльність на уроках музики в школі. Цього можна досягнути за допомогою таких завдань-вправ: розроблення власної інструкції до синтезатора щодо вибору стилю акомпанементу до заданої мелодії, аналіз музичних фрагментів, узагальнення музичних понять, коли використовується метод спроб і помилок у пошуках найбільш виразного акомпанементу з точки зору особистісного підходу учителя. Накопичується емоційно-образний образ студента в умовах опредмечування його власних творчих потреб на основі інтуїції. Це, у свою чергу, збагачує уявлення студентів і складає умови для формування інтелектуальних здібностей завдяки отриманню можливостей стимулювання мотивацій студента у використанні методів порівняльного аналізу, інтеграції та синтезу інформації, отриманої шляхом творення чуттєвого образу, активізації механізмів сенсомоторної сфери, визначення й узагальнення власної позиції щодо стилю, гармонії, особливостей мелодії, формування цілісного чуттєвого образу, реалізації зв'язку теоретичних знань із конкретно-предметними, активного синтезу репродуктивного і продуктивного типу мислення; формування мобільності, гнучкості, швидкості мислення.

На організаційно-підготовчому етапі визначалася тривалість експерименту та вибірка його учасників. Відбулося комплектування груп до початку експерименту, що виключило вплив дослідника на добір кадрів для експериментальних груп. Для проведення формувального експерименту було обрано дві однорідні групи студентів, за якими спостерігали і зіставляли отримані результати до початку експерименту. Прогнозування достовірності дослідно-експериментальної перевірки ефективності методики фахової підготовки майбутніх учителів у процесі інтеграції музично-виконавських дисциплін, успішність та задоволення від професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ визначалася: аналізом спостереження за якістю, успішністю та мотивацією учіння, визначення достатньої кількості студентів та викладачів, що братимуть участь в експерименті. На цьому етапі було забезпечено однакові умови навчання, рівні кваліфікації викладачів. Організація навчального процесу в контрольних групах здійснювалася традиційно, в експериментальних – реалізація інтегрованого підходу до структурування змісту музично-виконавських знань, умінь та навичок, оновлено зміст навчальних програм, розроблено методичні рекомендації.

Організаційно-підготовчий етап дозволив розв'язати завдання визначення стратегії, що забезпечує розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення і професійного інтересу викладачів до викладання на інтегративній основі та їх фахової компетентності. Задля розв'язання цих завдань нами було організовано широку інформаційно-роз'яснювальну роботу, проведено науково-методичні семінари, спеціальні тренінгові заняття на кафедрах фахових дисциплін, розроблено експериментальну навчальну програму та спецкурс.

Інформаційно-роз'яснювальна та науково-методична робота з викладачами була спрямована на роз'яснення ролі та значення інтеграції музично-виконавських дисциплін для формування світогляду й підвищення якості фахової підготовки майбутніх учителів музики; ознайомлення з теоретико-методологічними основами інтеграції музично-виконавських дисциплін (сутність, типи й види, шляхи реалізації міжпредметних зв'язків); опанування методики навчання на інтегративній основі (набуття практичних умінь забезпечення інтеграції музично-виконавських дисциплін у навчально-виховному процесі, методика формування інтегрованих навчальних програм, спецкурсів тощо).

У процесі виконання експериментальних завдань викладачі прагнули сформувати у студентів уміння встановлювати зв'язки між окремими елементами знань із різних дисциплін, добирати навчальний матеріал із застосуванням знань із суміжних дисциплін. На

заняттях активно залучали матеріал із додаткової літератури зі спеціальності та психолого-педагогічних дисциплін. Формували уміння оперувати раніше засвоєними знаннями, розв'язувати проблемні завдання, самостійно знаходити нестандартні рішення навчально-пізнавальних та музично-виконавських завдань. На практичних заняттях викладачі вчили студентів моделювати уроки музики, позакласні виховні заняття, розробляти репетиційні плани роботи зі шкільним інструментальним колективом, використовувати при цьому інтегративні зв'язки.

Отже, на організаційно-підготовчому етапі навчальної роботи здійснювалася реалізація інтегрованого підходу до структурування змісту музично-виконавських знань, умінь та навичок студентів, що дозволило оновити зміст навчальних програм. Вирішальною умовою розгортання процесу інтеграції музично-виконавських дисциплін є послідовне дотримання принципів загальнопедагогічної та музичної освіти. Найважливішими дидактичними принципами мистецької освіти майбутніх учителів музики доцільно вважати наочність, системність, систематичність, усвідомленість, самостійність й активність суб'єктів навчальної діяльності.

Література

1. **Маркова А. К.** Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – Москва : Просвещение, 1990. – 191 с. 2. **Парфентьева І. П.** Формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики / Ірина Петрівна Парфентьева // Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки : [колективна монографія] / під наук. ред. А. В. Козир. – Вид. друге, допов. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 285–291. 3. **Сисоєва С. О.** Основи педагогічної творчості: [підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл.]. / С. О. Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 346 с.

УДК 378:[37.011.3-051:78]

Алла Козир, Елеонора Кучменко

КОМПОНЕНТНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Козир А. В., Кучменко Е. М. Компонентно-функціональна модель підготовки майбутнього вчителя музики до роботи в умовах полікультурного середовища.

У статті розглянуто процеси, пов'язані з музичними компонентно-функціональними моделями полікультурної підготовки вчителів музики, що дозволить їм бути активними провідниками національних та загальнолюдських цінностей. Полікультурне середовище інтерпретується як об'єктивні обставини, які стають «полігоном» культурної взаємодії та порозуміння різних етнічних груп.

Ключові слова: музика, полікультура, компонентно-функціональна модель, педагогіка, учитель музики, національні, загальнолюдські цінності.

Козир А. В., Кучменко Е. М. Компонентно-функциональная модель подготовки будущего учителя музыки к работе в условиях поликультурной среды.

В статье рассматриваются процессы, которые связаны с музыкальными компонентно-функциональными моделями поликультурной подготовки учителей музыки, что позволит им быть активными проводниками национальных и общечеловеческих ценностей. Поликультурная среда интерпретируется как объективные обстоятельства, которые становятся «полигоном» культурного взаимодействия и взаимопонимания этнических групп.